

דרשות שבת הגדול אשתקד

בעזרת השי"ת דרוש לשבת הגדול
פ' ויקרא ז' ניסן תשל"ד

נהגו בכל תפוצות ישראל כשחל ליל פסח במוצ"ש לומר הדרשה בשבת שקודם, נמצא שבשנה זו אין הטעם בשבת הגדול כמו כל שבת הגדול, להיות זכר לנס השה כי השבת הוא קודם ל' ניסן. אך י"ל טעם אחר למה נקרא שבה"ג עפמ"ש החת"ס ז"ל (עמ"ס פסחים הגהות לשו"ע סי' תל סק"ב) שכאשר מזהירים את בני ישראל למדם חוקים ומשפטים להיותם זהירים בימי הפסח הבאים לקראתינו לשלום, ושלא לבלות את ימי הקיץ בהבל וריק, וכל אחד מחמת שמחת החג מקבל עליו להתנהג כראוי וכנכון, ע"כ נעשו כולם בחי' גדולים במה שמקבלים ע"ע ולצאת מקטנות וד"ל.

ואפשר לומר שני טעמים לזה בהקדם מה שאנו אומרים בהגדה בכל דור ודור חייב אדם לראות "את עצמו" כאלו הוא יצא ממצרים. ולזה אנו פותחים ואומרים עבדים "היינו" לפרעה במצרים, ולא נאמר עבדים היו אבותינו. אלא דלפי"ז צ"ב למה באכילת המרור אנו אומרים מרור זה שאנו אוכלים על שום מה על שום שמררו המצרים את "חיי אבותינו" במצרים, דלהנ"ל טפי הי' לנו לומר את חיינו.

וביותר צ"ע למה הוצרכנו לספר המרירות מחיי אבותינו, ולא די במה שנספר גודל הניסים, דאמרין במשנה (פסחים קטז ע"ב) כל שלא אמר שלשה דברים

אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן פסח מצה ומרור, והנה מצה הוא על שם הגאולה, פסח על שם הפסיחה והדילוג שדילג על בתי אבותינו, והמרור הוא על שום שמררו המצרים וכו', נמצא דאפי' אם סיפר כל הלילה בניסי הבורא ב"ה ונפלאותיו שעשה בגאולת מצרים עדיין לא יצא ידי חובתו עד שלא יפרש גודל המרירות שסבלו אבותינו במצרים, והוא פלאי.

ונקדים בזה עפ"י שאמרו בירושלמי (פ"ב דפסחים ה"ה) מרור יש בו חמשה דברים שיוצאין בהם, עכ"ז אמרו חז"ל חזרת מצווה מן המובחר, והקשו בירושלמי הרי חזרת מתוק הוא, אמר ר' חיי בשם ר' הושע' כל עצמן אין הדבר תלוי אלא בחזרת, מה חזרת תחילתה מתוק וסופו מר, כך עשו המצריים לאבותינו במצרים בתחלה במיטב הארץ הושב את אביך ואת אחיך (בראשית מז, ו) ואח"כ וימררו את חייהם בעבודה קשה (שמות א, יד).

נמצא שאין המרור רק זכר למרירות ולעבודה הקשה אלא הוא גם זכר להתחלה, והתחלה היתה בטוב וכמו שאמרו בגמ' (סוטה יא ע"ב) עה"פ (שמות א, יג) ויעבידו מצרים את בני ישראל בפרך, בפה רך, ומה ה' הפה רך, לא רק העבודה שאי' במדרש (במדב"ר טו, כ) שפרעה עצמו הלך לעבוד עמהם כדי לשכנעם שיעבדו, ולבסוף ה' עבודה קשה, אלא כמו שאמרו במדרש (ילקוט שמעוני רמז קסב) עה"פ (שמות א, ז) ותמלא הארץ אותם, שנתמלאו בתי טרטיאות ובתי קרקסיות מהם ובכל חגי הגוים שם נמצאו, כי ידמו בנפשם שאם יתערבו בגוים וילמדו מעשיהם וילכו במקומותיהם אזי יהיו כאחד מהם ולא ישנאו אותם, וכמו שאמרו במדרש (שהש"ר ז, ב) עה"פ (שה"ש ז, א) שובי שובי

כהלכות הפסח

השולמית שובי שובי ונחזה בך, אמרו או"ה לישראל עד מתי אתם מתים על אלק' וכו', ועד מתי אתם נהרגין עליו וכו', באו לכם אצלינו, ואנו ממנים אתכם דוכסין וכו', ונחזה בך. ע"כ.

וזה הי' במצרים ערות הארץ שהלכו אחר שרירות לבם הרע ומלאו בתי תיאטראות, וזה התחיל מהפה רך של המצרים, שכל העבירות טעמם מתוק מתחלה אך אחריתה מר ממות, אבל הם לא עצרו כח לעמוד נגד הפה רך של המצרים, שאמרו מה לכם יושבים בארץ גושן בואו אצלינו וכו', אבותיכם חיו בבדידות ולא היה זר מתערב עמהם, אבל אתם באו אצלינו ונעשה אתכם שלטונין והגמונין. נמצא שהפה רך הי' שאמרו שחיי אבותיהם היו חיי מרירות ואצלו תחיו חיי רווחה, ועי"ז פעלו בהם והיה מה שהיה.

וע"כ מצוות זכירת יציאת מצרים הוא מלבד הכוונה כפשוטה שיצאנו בעת ההוא מעבדות לחירות. אלא ע"י הסיפור אנו ממשיכין לעתיד ולדורות הבאים ג"כ טובות וברכות, וכדאיתא בשם רבינו בעל נועם אלימלך ז"ל (פר' ראה) על הפסוק (תהלים קמה, ז) זכר רב טובך יביעו, הכוונה ע"י שמספרים בטובות ובנפלאות שעשה לנו השי"ת מכבר, על יד זה נמשך וניתוסף עוד נפלאות וטובות גדולים יותר, כמו מעין הנובע דהעיקר הוא נקב קטן וצר וכששואבין ממנו בתדירות מתרחב ונמשך ונובע יותר בכל פעם כנודע, וזהו זכר רב טובך ע"י שזוכרין רוב הטובות שכבר עשה השי"ת עלינו ע"י זה יביעו מרחיבין בכל פעם יותר את מעייני הישועה לנבוע.

ועל דרך זה נראה לפרש שאלת הרשע מה העבודה הזאת לכם, ומצינו שתי תשובות בדבר, בתורה הק'

כהלכות הפסח

התשובה היא (שמות יב, כז) ואמרתם זבח פסח הוא לד', ובהגדה התשובה אליו ואף אתה הקהה את שיניו ואמרו לו, בעבור זה עשה ד' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו אלו הי' שם לא היה נגאל.

וע"ד מוסר יש לומר דהנה הרשע כל תאוותו רק רע כל היום, וכל מה דעביד לגרמיהו עביד. רק לתועלת הגשמי כי אינו מרגיש שום הנאה ותענוג בעת עסקו בתורה ומצוות אשר עליהם נאמר (תהלים קיט, עא) טוב לי תורת פיך וכו', וכן (שם יט, יא) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים מדבש ונופת צופים. כי להיותו ריק ומנוער מכל תוכן אין לו חפץ בס, וגם כאשר יוכרח ללמוד או לעסוק במצוות כמשא כבד יכבדו עליו, ויחכה מתי יוסר העול מעליו.

וידוע מה שפירש בערבי נחל (פר' פקודי ד"ה ויבן) ואת"ד ב' מינים ערבים יש בעניני עוה"ז החמדה, והתענוג. החמדה היא חמדת הממון והכבוד וכלים יפים ומלבושים נאים ומתוקנים וכדו', והתענוג הוא מאכלי עריבות ומיני מטעמים ודומיהם. ואמנם אלו הב' דברים הם ב' הפכים, כי מיני התענוגים אין האדם מתאוה להם אלא בהיותו חסר מהם, או שיש לו מעט מהם, אבל אם רבים הם אצלו לא די שבטל התאוה מהם אלא אדרבה הוא קץ ומואס בהם, וכמו שאמר שהמ"ה (משלי כה, טז) דבש מצאת אכול דרך וכו'.

אבל החמדה כל מה שיתרבה אצלו מהממון והכבוד אדרבא עוד תתרבה בו התאוה וכאוז"ל (קה"ר א, לד) יש לו מנה רוצה מאתים, מאתים רוצה ד' מאות. נמצא שבהיות זה האדם חסר ממון אין לו חמדה אליהם ואם יהיה לו מהם בתכלית הריבוי יהיה לו

כהלכות הפסח

התשוקה אליהם בתכלית ההפלגה. נמצא שהחמדה והתענוג הם ב' הפכים, החמדה יש לו רוצה יותר, אבל התאוה יש לו אינו צריך יותר.

והנה התורה והמצוות ועובדת ד' בכלליותה יש לה שני המעלות גם יחד, כי עם שיש בה מתיקות גדול יותר מכל מתיקות שבעולם, ורוב המתיקות אשר בזה ה' גורם מצד הטבע אשר ברבות המתיקות תתבטל התשוקה, אעפ"כ יש בהם גם מעלת החמדה אלי', דכמה שיש לו רוצה עוד ומשתוקק יותר להוסיף אומץ בתורה ועבודת ד'.

וזהו כוונת הפסוק משפטי ד' אמת צדקו יחדיו, רצה לומר שיש להם ב' נעלות אלו יחד, כי הם נחמדים שיש אליהם תשוקה יותר מכסף וזהב, שבהיותם בתכלית הריבוי יתרבה החשק להם, וחיבה יתירה נודעת להם, שהם גם מתוקים מדבש וזה רבונת גדולה שיש בה שני המעלות גם יחד מה שאין כן בשום דבר גשמי.

ומעתה היות שיש בתורה ועבודה מתיקות נמרץ אשר לא יסופר, יומשך שע"י גודל הרגשת המתיקות שירגיש העובד תהיה בעבודה קצת חסרון, והוא, כי העבודה צריכה שתהיה בלתי לה' לבדו מצד יראת ה' שצוה עליה, וא"כ אלו לא היה כל כך מתיקות בעצם העבודה ממילא ודאי העובד לא יעבוד רק מצד יראת ה', משא"כ כיון שיש בה כל כך מתיקות ותענוג לא תהיה העבודה כל כך נקיה שתהיה לה' לבדו, לזאת צריך העובד ליזהר שעם הרגשת המתיקות אעפ"כ לא יעשה מעשה העבודה רק ליראת ה' שצוה עליה. לז"א שע"י שהם מתוקים מדבש לכן גם עבדך נזהר בהם, ר"ל שצריך זהירות מאד לבלתי צאת

כהלכות הפסח

העבודה קצת מגדר לשמה מאחר, כי בשמרם, ר"ל בגוף שמירת המצות ועבודת ה' יורגש 'עקב רב', ריבוי התענוג, לכן צריך לזה זהירות הרבה, ע"כ.

אכן כ"ז הוא באדם הנלבב אשר טעם טעם עריבות מתיקות התורה, אצלו שייך חמדה ותענוג בתורה, אבל האדם הריק מתורה ועבודה אין לו תשוקה אליהם כלל, וכמ"ש חז"ל (סוכה מו ע"ב) עה"פ (שמות טו, כו) אם שמוע תשמע, אם שמוע בישן תשמע בחדש, ואם לאו אל תשמע. וכן אמרו (אבות פ"ד מ"י) אם בטלת מן התורה יש לך בטלים הרבה, רצה לומר שאם בטל האדם מן התורה אז מתמעט חשקו וגורם שיתבטל יותר.

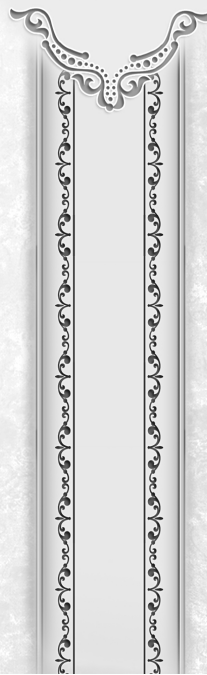
ולזה הרשע שהוא ריק מתורה ועבודת ד', ואינו מרגיש כלום בעשותו אחת ממצוות ה', ואדרבא כל מגמתו למלאות תאוותו, ע"כ שואל ומתמיה מה העבודה הזאת לכם מה תענוג יש לגוף מזה, אין אני מרגיש כלום.

ע"כ באה תשובתינו אליו כי כל כוונת הגאולה היתה שירגיש אח"כ טעם מתיקות התורה בתענוג גדול, וכנאמר (שמות ג, יב) בהוציאך את העם תעבדון את האלוקים על ההר הזה, לכן אלו הי' שם לא הי' נגאל.

ותשובת התורה הוא על זה הדרך כי הרשע רוצה לפסול עבודת היראי ד' באמרו אליהם שאינם עובדים באמת וכל כוונתם היא רק לתועלת עצמם. ע"כ אומר ליראי ד' ולחושבי שמו לשיטתכם שאתם אומרים שיש בהתורה ומצוות מתיקות נפלא וחמדה גדולה א"כ אין העבודה הזאת בלתי לה' לבדו אלא גם לכם להנאתכם. וא"כ אין זה התכלית הנרצה לשם ה'.

כהלכות הפסח

וזהו שאמר "מה העבודה הזאת" במה תחשב העבודה הזאת הא "לכם" הוא, יש לכם הנאה גדולה ותענוג נפלא מזה. ותשובתו בצידו דהן אמת שיש לנו תענוג גדול מזה אבל עכ"ז כוונתינו הוא רק לשם ה', וזהו ואמרתם זבח פסח הוא לד' (שמות יב, כז) ומה שאנו נהנים בע"כ הוא והוי כהנאת הגוף בהדי מצווה ואנוסים אנו ע"ז כדאי' (מסילת ישרם פרק י"ז), ועי' כעי"ז ממש בכלי יקר (שמות יב, כז).

ועד"ז נראה לפרש כוונת הגמ' (פסחים קיח ע"א) דאמרו שם וכי מאחר דאיכא הלל הגדול היינו על הודו לד' וגו', ומעלתו גדולה יותר מההלל שלנו, א"כ אנן מ"ט אמרינן האי הלל, ומתרץ מפני שיש בו חמשה דברים יציאת מצרים, קריעת ים סוף, מתן תורה, ותחית המתים, וחבלו של משיח, ומפרש שם חבלו של משיח דכתיב (תהלים קטו, א) לא לנו ד' לא לנו כי לשמך תן כבוד, כי חבלו של משיח אינו רק צרות כדאי' בחז"ל (סנהדרין צח ע"ב) אלא גם הדברים נראים כישועה הם ג"כ חבלו של משיח, וע"כ אחז"ל (פסחים קיז ע"ב) על כל צרה שלא תבוא, היינו שצריכים לומר הלל על כל צרה שלא תבוא כי כל מה שיבוא הוא חבלו של משיח, שנאמין בזה שכל זמן שלא בא ישועתינו ועזרתינו מאתו ית"ש הכל הוא חבלו של משיח.

וע"כ בשבת שקודם הפסח שאנו עומדים בו כדי להיכן עצמינו לקבל קדושת החג הקדוש, ולאכול בו מצה שזה רומז על הגאולה העתידה בב"א. ופסח שהוא רומז על אשר פסח ד' על בתי בני ישראל במצרים, כי הגם שהיו ישראל משוקעים בערות מצרים כמו שאמרו במדרש (ילקוט שמעוני רמז רלד) עכ"ז בזכות

כהלכות הפסח

נשים צדקניות נגאלנו כדאי' (סוטה יא ע"ב) כי הם היו שומרים ביתם שלא להכניס שם שום רוח רעה, והיו שומרים על חינוך ילדיהם, והיו שומרים טהרת ישראל במסירות נפש, והיו מזרזות בעליהם לדבר ד', וע"כ אפילו שהי' קטרוג גדול עכ"ז כאשר ראה הקב"ה בתי ישראל אלו הנשים וכאז"ל (שבת קיח ע"ב) מעולם לא קריתי לאשתי אשתי אלא לאשתי ביתי. חמל על כלל ישראל בזכות הבית, וזהו "אשר פסח" ופירש"י חמל "על בתי" ישראל, היינו בשביל בתי בני ישראל.

וע"כ בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא, ר"ל לתקן ביתו שיהיה ביתו ראוי לפסול ולדלג עליו המשחית ולרחם עליו כפירש"י, והכונה שיהיה ביתו נקי מכל שמץ תיעוב, ויהיה ביתו מלא ברכת ה' מתורה ויראת ד', שלא להקל ראשו בדברים שהם מעיקרי הדת ח"ו, ואפי' בדברים קלים וכמו שאמרו חז"ל (חגיגה ה ע"ב) עה"פ (עמוס ד, יג) מגיד לאדם מה שיחו וכו'. כי רק בעבודת האדם זוכה עי"ז לקדושה וטהרה.

וכמו שביאר המשך חכמה (שמות יט, יג) דעל ידי מעשה גבוה לא נתקדש שום דבר רק בהקדישו האדם, כי זהו רצונו ית"ש שיבוא ההתקדשות מלמטה למעלה כידוע, והנה מציינו במדרש תנחומא (בפרשת סי' ג) וז"ל ללמדך שהי' משה רבינו ע"ה בורח מן השררה, לבסוף הוציאם ממצרים, וקרע להם את הים, והביאם אל המדבר והוריד להם את המן, והעלה להם את הבאר והגיז להם את השליו, ועשה את המשכן. ואמר מכאן ואילך מה יש לי לעשות, עמד וישב, אמר לו הקב"ה חייך יש לי מלאכה גדולה יותר ממה שעשית, יש לך ללמד לישראל טומאה וטהרה להזהירן היאך יהיו

כהלכות הפסח

מקריבין בני קרבן לפני וכו', ע"כ. נמצא מפורש יוצא שעיקר הכל, יותר מכל הניסים והנפלאות הוא ללמד לעמו ישראל טהרות וקרבנות, ולכאנן הא תינח טהרות שהם עיקר גדול ומיסודי הדת ולכן עדיף טפי מכל הניסים, אבל הקרבנות במאי עדיפי יותר מכל הניסים.

אך יובן עפ"י מה דאיתא במנחות (קי ע"א) מובא במשך חכמה (ויקרא א, ב) בן עזאי אומר לא נכתב בקרבנות לא אלף למד ולא אלוקים אלא ד' שלא ליתן פתחום פה לבע"ד לחלוק, ומבאר במשך חכמה כי הקרבנות היה מנהג אצל כל הגוים לכוחות רוחניים מיוחדות לאיזה צורות, ולא כן חלק ד' עמו כי אין להם ייחס והכנעה לאיזה כח, רק להשי"ת הנמצא האמיתי והממציא הכל מהאפס המוחלט רק לשם המיוחד בלבד, וכן בכל פרט ופרט וכו' עי"ש.

ועל פי זה נראה לומר הכוונה מה שבשעת קבלת התורה אמר הקב"ה (שמות כ, ב) אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים, הוא לתכלית הנרצה שיקריבו הקרבנות לשמו הגדול אישה ריח ניחוח לה', ולכן גדולים הקרבנות יותר מכל הניסים וקבה"ת שבוה הגיענו לתכלית הנרצה. ודו"ק.

ולזה בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ליחד עצמו עם האחד יחיד ומיוחד, לאמין בד' בכל צעד ושעל, ובזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים, ובזכות זה נושע בישועת עולמים בב"א.

כהלכות הפסח

דיני ערב פסח שחל בשבת

- א. הבכורים מתענים ביום ה', היינו י"ב ניסן. וכמו בשאר ערבי פסחים נוהגין להקל ע"י סיום מסכת.
- ב. בשחרית אומרים מזמור לתודה ולמנצח.
- ג. ישרוף כל החמץ ביום שישי ב"ג בניסן, חוץ ממה שרוצה לאכול בשבת עד שעה רביעית. וטוב שישרוף החמץ עד סוף שעה חמישית, כמו בשאר השנים, כדי שלא יטעה בשנים אחרות לבער אחר הזמן. ולא יבטל החמץ בשעת הביעור, אלא למחרת בשבת, קודם סוף השעה החמישית. ואפילו אם ביטל בשעת הביעור, יחזור ויבטל בשבת (שו"ע ורמ"א סי' תמד סעי' א-ב, משנ"ב שם סק"י, וסקב"ב, וראה ביאור הלכה שם ד"ה ומשיירין מזון שתי סעודות).
- ד. ומבערין החמץ בע"ש קודם חצות ואינו מבטל בשעת שריפת החמץ רק בשבת אחר האכילה יאמר כל חמירא כו' (שם).
- ה. ביעור כל החמץ שאינו זקוק לו לאכילה ושריפתו – לפני גמר השעה החמישית ביום ששי.
- ו. מי שאינו מחמיר שלא לאכול מצה מר"ח ניסן, מותר לו לאכול מצה ב"ג בניסן כשערב פסח חל בשבת, ואין לחשוש שמא יבוא לאוכלה בשנים אחרות בערב פסח.

ביום השבת

- א. משכימים להתפלל שחרית יום שבת והחזן לא יאריך בנגונים, ויש מקומות שאין אומרים בהם פיוטים ויוצרות לשבת הגדול

כהלכות הפסח

ב. מיד אחרי תפלת שחרית מודרזים לקדש על היין ולאכול סעודת שחרית דשבת.

ג. בשבת, לא יטלטל מצות המצוה, לפי שאסורות באכילה והן מוקצה. אם יש לו קטנים שאינם מבינים מה שמספרים ביציאת מצרים, שמותר להם לאכול מצה בערב פסח, גם מצותיו אינן מוקצות ומותרות בטלטול, ואם אין לו מצות אחרות לקיום מצוות מצה בלילה, הרי הן מוקצה, אף אם יש לו קטנים בביתו.

ד. אף שיש נוהגים שלא לאכול חזרת בערב פסח, מכל מקום אין החזרת מוקצה ומותר לטלטלה (ז, טו).

ה. מותר לאכול ביצים בסעודה. ויש נוהגים שלא לאוכלן (ראה בן איש חי שנה א פרשת צו הלכות ער"פ בשבת אות ג, ולעיל פרק ט סעי' ז).

ו. בגמרו את הסעודות קודם השעה החמישית ינער את המפה שאכלו עליה מפירורי החמץ את הקדירות, הקערות והכפות ושאר כלים שנשתמש בהם בחמץ יקנח היטב באצבעו שלא ישאר בהם חמץ בעין וישמינם במקום מוצנע שאינו רגיל להכנס לשם. את הפירורים יכבד באופן המותר.

ז. חתיכות לחם זורק במקום הפקר. ואם אסור לטלטל במקום מחוסר עירוב, יתנם לגוי ולא יאמר לו להוציא את החמץ מביתו, אלא מניח את החמץ לפניו והוא לוקחו מעצמו. אם אין לו שום אפשרות להוציאו מביתו – אזי כופה עליו כלי עד אחר יו"ט, ובחול המועד יבערנו.

ח. בהסירו את כל החמץ מביתו, ובהגיע סוף השעה החמישית, יבטל את החמץ ויאמר כל חמירא וחמיצא וכו' כדרך שאומרים בכל פסח בשעת שריפת חמץ.

ט. אם שכח למכור החמץ בע"ש יתן החמץ במתנה לעכו"ם בשבת עם החרר במסירת המפתח אם יודע שהעכו"ם

כהלכות הפסח

כהלכות הפסח

יחזיר לו אחר פסח, ואם לאו ימכור החדר עם החמץ בשבת ויקנה לו עם מסירת מפתח, ואם אין לו מפתח בחדר זה ימכור לו בלא מפתח, ולא יכתוב לו שטר רק יתן לו העכו"ם והכסף ויתנה עם העכו"ם שבכסף בלא שטר יקנה החדר, ולא יקבל הכסף בידו רק יתן לתיבתו, ולא הוי כמקח וממכר כיון דאין עושה רק להנצל מאיסור חמץ (א"א ופ"מ סי' תמ"ד).

י. אם מבשל לשבת זה בכלי פסח, אין לערות רותח לתוך כלי חמץ אם לא שרוצה שלא לשמש בקדירה זו שעירה בה בפסח עד לאחר פסח (פ"מ שם).

יא. אם שכח בע"ש להפריש חלה מן הפת של שבת אין תקנה לאותו פת, דכשאר שבתות אם שכח אוכל והולך ומשייר מכל פת חתיכה ואחר שבת מפריש חלה מן החתיכות שמשייר כמו שנתבאר בדיני חלה, וע"פ שחל בשבת א"א לעשות כן דא"א לשייר דצריך לבערו, לכן אין תקנה לאותו פת ואסור לאכלו (מ"א סי' תק"ו ס"ק ח').

יב. אחר המנחה נוהגים לומר ההגדה מ"עבדים היינו" עד "לכפר על כל עונותינו", וסדר הקרבת קרבן הפסח. אין אומרים ברכי נפשי.

יג. סעודה ג' בשבת זו אינו יכול לקיימה בפת כי אסור לאכול חמץ וגם מצה אסור לאכול בע"פ, אבל יכול לקיימה בתבשיל כגון (קנעדלך), אבל דבר שהוא ממוגן בכלי כגון (חרעמזליך) אסור לאכול וגם (קנעדלך), אסור לאכול משעה עשירית ולמעלה, ולכן אם רוצה לאכול משעה עשירית ולמעלה סעודה ג' אינו יכול לקיימה רק בפירות או בשר ודגים (סי' תע"א).

יד. ויש שנהגו לחלק את סעודת שבת בבוקר לשנים, אבל בתנאי שיש שהות בנתיים דאל"ה הוי ברכה שאינה

צריכה. ויש שנהגו לאכול אחר התפילה בבוקר מאכלים קרים, ואחר חצות היום אוכלים תבשילים חמים שנתבשלו בכלי פסח, ויוצאים בזה ידי סעודה שלישית.

טו. אדם שהוא איסטנים יאכל בע"פ רק מעט כדי לצאת ידי חובת סעודת שבת ולא יותר, כדי שיוכל לאכול בערב מצה לתאבון.

טז. אותם הכלים החמוצים והשולחנות החמוצים מותר לטלטלם ולהוציאם מביתו בשבת, אבל לסדר השלחנות שרוצה לאכול עליהם בלילה לא, משום דהוי כמכין משבת לי"ט, אבל אם רוצה לאכול סעודה שלישית שאז אסר לאכול יכול להערים ולסדר אותם כדי לאכול עליהם, וכן מותר לסדר אותם כדי שלא יהא נראה הבית כחורבה דהוי כמכין לשבת עצמו (פ"מ סימן תרס"ז).

יז. בתפילת המעריב אומרים "ותודיענו", אין אומרים המזמורים לדוד ברוך וכו' אלוקים יחננו. (כמו"כ אין אומרים התפלה הידועה "ג-אט פון אברהם וכו'"). אשה שלא התפללה אומרת: ברוך המבדיל בין קודש לקודש (בלי שם ומלכות),

תזכרות ערב פסח שחל בשבת

- א. לכתחילה מוכרים את החמץ כבכל שנה.
- ב. אין צורך לבטל את החמץ בשעת הביעור כבכל שנה ואין אומרים כל חמירא.
- ג. יזהרו לא לבשל תבשילי-חמץ לשבת זו כגון דייסא וכדו' כי החמץ נדבק על הכלים. ואם שכח ובישל והמאכל דבוק בדפני הכלי ואי אפשר להסירו בשבת – יש להדיחו מעט כדי להעביר את החמץ. הרבה נוהגים לגבי תבשיל שבת, שמבשלים רק מאכלים שאין בהם חשש חימוץ בכלים של פסח שמעמידים אותם

כהלכות הפסח

תזכרות ערב פסח שחל בשבת > כהלכות הפסח

על התנורים שכמוכן כבר הוכשרו לפסח. למחרת בשבת מכניסים את האוכל החם לתוך כלי שני של פסח, ואח"כ מכניסים מכלי שני זה לתוך כלי שלישי של חמץ, ויזהרו בשעת ערוי האוכל מכלי פסח לכלי חמץ לבל יזורק בחזרה מהמרק מבלי החמץ לכלי הפסח. אם אין לו כלי פסח שני לצורך זה, יחכה עם הכלי הראשון עד שיצטנן קצת ואח"כ יערהו לכלי חמץ. אם שבה ועירה מכלי פסח הראשון החם לתוך כלי החמץ – יעשה שאלת חכם.

ד. ביום ששי זה מותר לעשות מלאכה ולהגעיל הכלים עד שעה מאוחרת..

ה. לא לשכוח להפריש חלה ממצות ביום ששי.

ו. יש לבדוק ביום ששי את החסה למרור מחשש תולעים ובארץ ישראל יש לעשר את הירקות הנאכלים לליל הסדר וכל הפירות.

ז. כדאי להחזיק את החסה למרור בדבר לח ובמקום קריר שלא תתיבש, אך לא יכניסנה במים (מחשש כבוש).

ח. את הזרוע לליל הסדר יצלה בערב שבת, אם שכח – מותר לצלותו במוצאי שבת בתנאי שיאכלנו למחרת ביו"ט. הביצה – אם נאכלת בליל הסדר או למחרת, אפשר לבשלה במוצ"ש, ואם לאו יבשלנה מערב שבת.

ט. ישמוף היטב את הפה ובפרט בין השיניים. אותם המגעילים את שיניהם התותבות בערב פסח, אוכלים בשבת זו לחם רך או שרוי בלי שיניהם התותבות כדי לשמור על נקיון מחמץ.

י. אין לומר בשבת זו אלך לישון כדי שאוכל להיות ניעור בליל הסדר.

כהלכות הפסח

פסקי הלכות פסח

הגעלת כלים

מי שאפשר לו לא יגעיל כלים שנבלעו בהם חמץ, לצורך הפסח, רק להשתמש בחדשים כמבואר בפסחים דף ל: וט"ז סימן תנ"א סק"ה, אבל במקום הצורך נוהגים להגעיל.

היסוד העיקרי של הגעלה הוא כבולעו כך פולטו, דהיינו באופן שכנגם בו האיסור לתוך הכלי כך הדרך להוציאו, כגון אם נכנס האיסור לתוך הכלי ע"י אש מגולה יש להגעיל ע"י אש וזה נקרא ליבון, ואם נכנס האיסור ע"י כלי ראשון העומד על האש יש להגעיל ע"י כלי ראשון, ואם כנגם האיסור ע"י עירוי, כגון ששפך רותח של איסור על איזה מקום, צריכים להגעיל אותו מקום ע"י שפיכת רותחין.

כיסוי סיר מים שנוהגין ליתן על גבו חמץ לחממו, צריך הגעלה בכלי ראשון ממש ולא ע"י עירוי.

כל כלי שמגעילין צריך להיות נקי לגמרי, אבל אם נשאר איזה מאכל או אפילו ליכלוך או חלודה על הכלי, אין הגעלה מועלת לאותו מקום, כי הגעלה מועיל רק לכלי ולא לאוכל או שאר דבר שיש בו ממשות. מיחם שנצטבר שכבה של אבן מחמת המים, אם לא השתמשו בתוכו חמץ ממש יש לנקותו כפי מה שאפשר ואח"כ יגעיל [מעדני שמואל סי' קט"ז].

אין הגעלה מועלת בתוך כ"ד שעות של בליעת האיסור, לכן קודם שמגעילין יש להמתין כ"ד שעות שלא ישתמש עם הכלי ברותחין, ואח"כ יכול להתחיל ההגעלה. ולכתחילה ינקה את הכלי קודם שהיית מעל"ע.

אפשר להגעיל כלי מתכות, עץ, אבן, וגומי. פלאסטיק וניילון יש מחמירים שלא להגעילם [עי' אג"מ או"ה ח"ב סימן צ"ב], אבל מנהג העולם להקל, [עי' מנחת יצחק ח"ג סי' ס"ז], אבל כלי חרס, פארצליון, זכוכית, ואפילו לאלו שמקילים להשתמש בזכוכית לבשר בחלב, בפסח מחמירים], פארמייקע, ואינאמעל, כל אלו לא מועיל הגעלה להן.

כשמגעיל דברים שצריכים רק עירווי כלי ראשון יכול להשתמש בכלי של חמץ, אבל נוהגין להגעילו מקודם, [עי' סי' תנ"ב שעה"צ סקט"ו].

הגעלת סיר מים [סינק בלע"ז]

אף שבדרך כלל אין הסיר נאסר אלא על ידי עירווי של חמץ רותחין לתוך הסינק, מ"מ כיון שלפעמים מניחים דבר גוש חם עליו, נקרא כבלע מכלי ראשון, דכלמה שיטות הפוסקים דבר גוש דינו ככ"ר אפילו כשמניחים אותו בכלי שני, לכן לא יועיל עירווי לזה אלא צריכים להגעיל ע"י כ"ר דהיינו ע"י אבן מלובן [או עלעמענט של ברזל] ולשפוך מים רותחין עליו, ולהעבירו כן בכל מקום של הסיר כדי שישפך הרותחין על כולו [כן הוא הכרעת המשנ"ב סימן תנ"א ס"ק קי"ד]. על הברז שאין הדרך להניח שם דבר גוש, מספיק עירווי כלי ראשון.

ולאחר שהגעיל כראוי כתב המשנ"ב [ס"ק קט"ו] שמקום שיכול להיות שנשאר איזה משהו חמץ, צריך להניח עליהם מפה או דבר אחר החוצץ, שמא נדבק איזה חמץ בעין.

יש לשפוך קודם ההגעלה, חומר פגום לתוך מקום השפיכה כדי שאם יש שם חמץ בעין יפגם לגמרי, וכן יזהר שלא יהיו מים קרים במקום ששופך הרותחין.

כהלכות הפסח

הגעלת תנור

לדעת הרבה פוסקים צריכים להגעיל תנור בליבון גמור, דהיינו שיהיו ניצוצות ניתזי מן כותלי התנור, ולמעשה זה דבר קשה לעשותו כי יתקלקל דופן התנור, וכן יש תנורים הנעשין בפנים מחומר של חרס שלא שייך בהגעלה, לכן אם אי אפשר לו להשתמש בתנור מיוחד לפסח, ינקה את התנור טוב מאוד עם חומר מיוחד שלא ישאר שום ליכלוך כלל וכלל, וצריך להמתין מעל"ע, ויבעיר את התנור במשך כשעה בחום הכי גבוה, ואח"כ אם אפשר לו יקה תיבה שמניחים בתוך התנור ויבשל בתוך התיבה, ואם זה אי אפשר יאפה ויבשל כל מה שאפשר לו קודם החג, ובתוך החג מה שמניח בתוך התנור יכסה שני פעמים.

תנור של מייקרו אי אפשר להגעילו. סיראמיק האבס, ינקה היטיב כנ"ל, ויבעירו לערך רבע שעה וזהו הגעלתו וסביב סביב יכסה עם בלעך או טינפול קשה וכדומה.

מכירת חמץ

צריך כאו"א להבין תוכן ענין מכירת חמץ ולדעת שאין זו הערמה או ענין של מסורת, אלא היא מכירה גמורה לפי דין תורה ולהבדיל בדינא דמלכותא, שמוכרים את החמץ ומיני חמץ, ומשכירים את מקום החמץ והכלים, והוא באופן שהנכרי נותן דמים על החשבון, וקונה בקנין מעות, והשאר זוקפין עליו במלוח, ולאחר הפסח אם יחליט ליקח את החמץ ישלם המחיר השוה.

לכתחילה יש לכתוב השויות של החמץ, ויותר טוב לכתוב קצת פחות משויו, דחיישינן לאונאה, ואף דאין אונאה לנכרי, מ"מ איסור דאורייתא איכא, ומצד הישראל יותר נכון לכתוב פחות קצת, דאנן סהדי דמחיל ליה כדי שלא יעבור

כהלכות
הפסח

פסקי הלכות פסח ◊ כהלכות הפסח

על כל יראה, ובעיקר סמכינו על מש"כ בשמך מכירה דיקחו ג' אנשים שהם ישומו, כמבואר בחו"מ סימן ר' ס"ז.

וכן נכון לכתוב מקומות החמץ יהיו יותר דבר מסויים, אבל מעיקר הדין מבואר בתשו' רעק"א מהדו"ת סימן ז', דמספיק לכתוב "כל חמצו".

אף שמוכרים דברים חמוצים להנכרי וכן משכירים הכלים, מ"מ צריך לזוהר שהכלים והחמץ יהיו במקום מוצנע סגור ומסוגר, או עכ"פ מחיצה גבוה עשרה. פריסת סדין לא מקרי מחיצה אלא א"כ קשרו וקבעו מלמטה שלא יגוד.

הנוסע מביתו לפסח צריך להשאיר את המפתחות ביד א' שהנכרי יוכל לבוא בפסח ליקח את החמץ, וכן אם יש לו "אלארם" צריך להודיע לשכינו מספר או אופן סידור המערכת.

יש לישראל רשות דריסת הרגל בחדר שמשכיר להנכרי, אבל לא זכות השתמשות, ואם משתמש בחדר יש לחוש לביטול המכירה [עי' מהר"ם שיק סי' כ"ה] או לגול נכרי [אבן יקרה סי' קכ"ז].

בזמה"ז המוצא חפץ בפסח לא ישרפנו ששייך להנכרי אלא יניחו בין חפציו.

מיני חמץ

מאוד יש לזוהר מה שאוכלים בפסח שיהיה בתכלית הכשרות, כי על הבל יראה יש עצות של ביטול ומכירה, אבל לא על אכילה, וחמץ בפסח במשהו וחייב כרת, וישראל קדושים נהגו חומרות ע"ג חומרות בדיני פסח, ויש לזוהר שיקח רק עם הכשר מוסמך, וכבר שמענו על קפה וצוקער ועוד ישש בהם מעורב חמץ ממש ואכמ"ל.

כהלכות הפסח

מוצרי קוסמטיקה וזייף ושאר מיני בשמים שאינם ראויים לאכילה, אם אינם ראויים אפילו לאכילת כלב, יש מתירים להשתמש בהם [עי' שו"מ מהדו"ג ח"ב סי' קמ"ח] אבל נתפשט המנהג להחמיר מכמה טעמים, א' כיון שהאלכוהול המעורב בהם הוא הגורם לריח שנודרף, ואף שאינו ראוי לאכילה, מ"מ רק דבר שדרך הנאתו ע"י אכילה ושתיה התירו אם נפגם ונפסל מאכילה, אבל דבר שדרך הנאתו הוא בכה"ג, מה בכך שהוא פגום [שו"ת שו"מ מהדו"ק ח"א סי' קמ"א, וצל"ח פסחים כ"ד ד"ה מעתה, וע"ע שו"ת מהר"י אסאד סי' ק"ג ושו"ת האלף לך שלמה או"ח סימן ר"ד ועוד שחולקים על סברא זו], וכן חוששים לשיטת או"ח וט"ז יו"ד סו"ס קי"ז המחמירים דסיכה כשתיה אפילו באיסורים המותרים בהנאה, [ועי' מחנה אפרים הלכות מאכ"א דף כ"ב דוקא סיכה של תענוג ולא לשם רפואה, וע"ע אג"מ ח"ג סי' ס"ב].

תרופות שיש בהם חמץ שאינם ראויים לאכילת אדם, דעת כמה פוסקים דלא אמרינן "אחשביה" בשעה שלוקחים לרפואה, [עי' שו"ת כתב סופר או"ח סימן קי"א וחזו"א סימן קמ"ז סק"ח], ויש מחמירים דאמרינן אחשביה גם ברפואה [עי' שו"ע הרב סימן תמ"ב סעיף כ"ב בקונט"א שם, שאג"א סי' ע"ד וע"ה, אחיעזר ח"ג סי' ל"ד אות ד'], ולענין ויטאמינים ותרופות הומאופטיות בודאי יש להחמיר דאמרינן אחשביה].

כיון ההיתר של חמץ שנפסל לאכילה הוא רק לקיימו ביתו ועדיין יש איסור אכילה, ויש לדון בכלי נייר שמשוימים עליו מין דיו או סיד שלפעמים נעשים ממין הבא מן החמץ, ואף שהדיו מצד עצמו נפסל מאכילת כלב אבל כיון שנתערב שוב במאכל שוב אמרינן אחשביה, או עכ"פ לכתחילה יש למנוע מלהשתמש בהם דלא גרע מבליעה פגום דלכתחילה יש להגעיל, וכן מצינו דע"י דבר חריף מהליא לשבת, למעשה המוקל יש לו על מי לסמוך.

כהלכות הפסח

קטניות

אף שחמשת המינים של החמץ הם: חיטים, שעורים, כוסמין, שיבולת שועל, ושיפון, הם המינים שיוצאים בהם למצה ובאים לכלל חימוץ, ומבואר בפסחים ל"ה. יצאו אורז ודוחן שאינם באים לידי חימוץ אלא לידי סרחון, אעפ"כ גזרו קדמונינו על האורז והדוחן וכל מיני קטניות לאכלם בפסח, מקור הראשון הוא הסמ"ק [הר"י מקורביל] שהביא שרבותינו נוהגים בהם איסור שלא לאכלם בפסח כלל, והמהרי"ל [שהוא הקובע ברוב מנהגי אשכנז] בהלכות פסח שלו כ' וז"ל, אל יאמר אדם כיון שאין איסור מדאורייתא אין לחוש דכל דגזרו רבנן העובר עליו חייב מיתה ועובר על לא תסור מן הדבר אשר ירוך, וגם אין לומר מנהג כאן להתיר וכו' יסבר פי דוברי שקר, וכן מבואר בתה"ד סי' קי"ג שנשאר אם מותר להשהותו והשיב להתיר אבל לא לאכלו, וכן קבע הרמ"א בשו"ע סימן תנ"ג דהמנהג באשכנז להחמיר ואין לשנות.

הטעם שגזרו על קטניות הוא משום דעושים דייסא מקטניות דומה לדייסא ממיני חמץ, וכן אופין לחם מקמח קטניות ודומה לחמץ, ובב"י הביא עוד טעם שמצוי גרעיני חמץ בין הקטניות, ובשו"ת מאמר מרדכי סימן ל"ב כ' דאפילו לאפות פת מקמח תירס שלא נחמץ ולא נפל עליו מים אסור, דקמח בקמח מוחליף ויבואו להתיר מקמח חמץ של ה' מינים, דמה' מינים הכל יודעים לזהר ובקטניות אין יודעים, וכ"פ החת"ס בס"י קכ"א.

על שמן של קטניות נחלקו הפוסקים, בתה"ד הנ"ל התיר להדליק בשמן של קטניות שלא נהגו איסור בהנאה אלא באכילה, וכן המהרי"ל הצריך להזהיר שלא לתלות מגורה עם שמן קטניות על השולחן, הרמ"א בדרכי משה ובשו"ע שם מתיר שאף אם יפול לתוך התבשיל אין חשש

בהלכות הפסח

שלא גזרו על תערובות קמניות, אמנם בשו"ת באר יצחק או"ח סימן י"א אריך להוכיח באופנים שונים להתיר שמן קמניות.

כדאי להעתיק דברי הדג"מ ריש סי' תנ"ג שיש למנוע מלהשתמש בשמנים בפסח דילמא אתי לאחלופי, וישתמש רק בשמאלץ.

תרופות של קמניות יש להקל, וכן עבור ילדים שצריכים מאכלי קמניות, ויש להשתמש בכלים מיוחדים עבורם.

בדיקת חמץ

אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר, [עי' עבודת ישראל לשה"ג ד"ה אין בודקין טעם ע"פ קבלה ליקח שעוה דוקא], והטעם שחייבו חז"ל בדיקה אעפ"י שמבטל את החמץ, הוא כדי שלא יבא לאכול החמץ הנשאר בבית, או שחוששין שלא יבטל בלב שלם, ולכן צריך לעשות גם בדיקה. אסור לעשות שום מלאכה או לאכול עד שיברוק, מעימה מותרת.

מניח עשרה פתיתין בכמה מקומות בבית, ונכון שיהיה כזית בצירוף כולם, כדי שיקיים מצות תשכיתו בכזית, וטוב שבכ"א לא יהיה כזית שלם שמא יאבד.

קודם הבדיקה מברך על ביעור חמץ, ומתחיל לבדוק מיד ולא יפסיק עד סוף הבדיקה אלא לצורך הבדיקה, ואח"כ צריך לבטל באמירת כל חמירא על כל חמץ שאינו ידוע לו.

מותר למנות שליח שיסייע אותו לבדוק, ויעמוד אצלו בשעת הברכה, ובפמ"ג מבואר דאף שמצוה בו יותר מבשלוחו, מ"מ כיון שהוא ועשה קצת מן המצוה לא אמרינן על השאר מצוה בו.

חייב לברוק כל המקומות שמכניסין בו חמץ, ובפרט אותם שיש להם ילדים שהם מטמינים חמץ בכל מקומות מושבותיהם, כגון אחורי הכסאות והרדיאטור וכדומה, חייב לברוק שם, וכן במשרד חייב לברוק, ואם קשה לברוק בלילה יכול לברוק ביום כנגד אור השמש או כל מקום שנכנס אור השמש, ובשאר מקומות יברוק לאור הנר אפילו ביום.

המקומות שמנקים קודם הפסח כדי להגיה בהם דברים לצורך הפסח, חייב לברוק אותם לאחר שמנקה המקום, דאם לא כך לא קיים מצות בדיקה כראוי, ויברוק או לאור נר או לאור היום כנגד החלון, וזה מצוי בפרזיזדער וכדומה שמניחים לתוכם דברים לצורך החג יש לזוהר לברוק מקודם.

הנוסע מביתו קודם אור לי"ד חייב לברוק לילה קודם שנוסע, ולא יברך על ביעור חמץ קודם הבדיקה, ואם משכיר את הבית לנכרי, א"צ לברוק את הבית, מ"מ נכון להשאיר חדר א' כדי שיקיים מצות בדיקה, כי לדעת כמה פוסקים [עי' סו"ס תל"ז] חובת בדיקה הוא חובת גברא, ובפרט אם ענין הבדיקה הוא לחזק את הביטול.

אותם הנוסעים למרחקים ושוכרים דירה חייבין לברוק שם אם מגיעים קודם לזמן החיוב, ובודקים שם בברכה, ומי שנוסע לבית אביו או חמיו, י"א שיכול לשכור החדר ע"י כסף או קנין סודר, ובוה יתחייב הדר, ויש מפקפקין שזה הערמה, עי' שבה"ל ח"ד סי' מ"ד, ולכן לא יברך על בדיקה זו אלא ישמע מבעה"ב.

חייב לברוק בחנותו ובמשרד, ואם אינו יכול לברוק ליל י"ד יברוק ליל הקודם או ביום לאור היום בלא ברכה, ואם צריך לברוק בב' או ג' מקומות בליל י"ד, נכון שלא יפסיק ויברוק מיד וממילא לא יצטרך לברך שני פעמים, ואם הפסיק י"א שחייב לברך עו"פ [חיי אדם] אבל נוהגין להקל גם בזה.

כהלכות הפסח

אחר הבדיקה מבטל כל חמץ שאינו ידוע כנוסח המבואר בסידורים. ויניח הפתותים במקום שלא יאבד.

שריפת חמץ

מ"ע מן התורה אך ביום הראשון "תשביתו", ולמדין בגמ' דזה ע"פ, ומעיקר הדין קיי"ל כחכמים דהשבתתו בכל דבר, אבל נוהגין לשרוף, דכמה ראשונים ס"ל להלכה כר' יהודא, וגם על פי קבלה יש לעשות כן, וישרוף לאחר זמן איסור חמץ, ויסיים השריפה וביטול קודם סוף זמן ביטול [בתשנ"ט 11.43].

מקודם צריך לשרוף היטיב החמץ ולא ישפוך עליו נפט כדי שלא יהא אינו ראוי דבזה לא יקיים מצות שריפה, ואחר שנשרף לגמרי יאמר ג"פ כל חמירא, וגם ב"ב יאמרו כן, ובלשון שיבינו.

י"א שביטול החמץ ושריפתו יהיה קודם המכירה, כיון שאחר המכירה החמץ כבר אינו שלו, דבשטר מכירה אומרים שמכר כל חמצו, וי"א לאידך גיסא שאם מבטל קודם המכירה א"כ כבר בטל כל חמצו, ואיך ימכרו אח"כ לנכרי, אבל לדברי הר"ן ריש פסחים שענין הביטול הוא שמסכים דעתו לדעת התורה שחמץ בפסח עוברים עליו בכל יראה.

בן הסמוך על שולחן אביו אין לו הדינים של ב"י וקניני חמץ, עי' שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' רצ"א.

ערב פסח לאחר חצות: אסור בעשיית מלאכה, ולכן יש לזוהר שהכיבוס והתספורת ושאר מלאכות יסיים בחצות היום.

אסור לאכול מצה ע"פ, קניידליך מותר קודם שעה עשירית.

ליל התקדש החג

בספה"ק איתא שיש להכין עצמו לליל הסדר שלא יהיה בכלל ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, דקאי על סיפור יציאת מצרים ואכילת מצה, וכן יש לזוהר שלא יתרגו כי הכעס הוא בבחי' עו"ז, והבעל דבר לפעמים מוצא נימוק של צדקות כדי להביא האדם לידי עבירה חמורה בפרט קודם עשיית המצוה.

ובספרי קבלה איתא שמאוד יש לזוהר בלילה זו לעשות הכל כתיקונו, ולא רק בעניני פסח רק יקפיד מאוד בכל ההלכות יותר מכל הלילות.

אמירת הסימנים קדש ורחץ הוא הכנה להמצוה ובפרט בליל פסח דכ' ואמרתם זבח פסח הוא לה'.

כל הענינים של ליל הסדר יש לה סודות גדולים ונוראים, השאצער רב היה אומר ואני בהמות הייתי עמך מסתכלים על הקערה ורואים זרוע ביצה "אבער עם דרייען זיך עולמות".

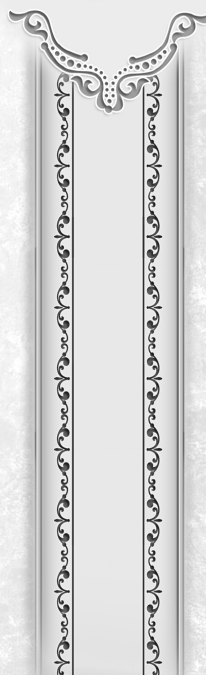
הקערה: יכין מבעוד יום כל הדברים הצריכים לקערה, ובפרט בשנה זו ערב שבת יזוהר שהמרור והחרוסת ומי המלח וצליית הזרוע יהיו מוכנים מבעו"י שלא יהיו שאלות של לישא וטוחן וכדומה.

הזרוע הוא זכר לק"פ והביצה זכר לחגיגה הנאכל עמו, הזרוע בימין שהוא חסד והביצה בשמאל שהוא גבורה, מרור באמצע [תפארת], חרוסת תחת הזרוע [נצח], כרפס תחת הביצה [הוד] חזרת תחתיהם [יסוד] והג' מצות הם מלכות, ורמז לדבר איתא ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך, מזבחך ר"ת מצה מרור זרוע ביצה וחזרת חרוסת כרפס.

הקונה קערה חדשה יש לזוהר לטבולו קודם החג, ואם לא אסור להשתמש בו.

כהלכות הפסח

הסיבה: יכין מושבו שיהיה ראוי להסיבה, והסיבה הוא חיוב גמור דהיינו אכילת מצה ושתיית ארבע כוסות וצריך להסיב גופו ולא הסבת ראש בלבד, וצריך להשעין גופו על דבר אחד.

שאר הכנות: יפתח מבעו"י חבילות המצה כדי שלא יצטרך לפותחן בשו"ט ושלא יקרע אותיות או ציורים שע"ג החבילות, וכן בקבוקי יין וכדומה.

יבדוק מבעו"י שהמצות יהיו שלימות, אם נשברו קצוות המצה יכול להניחן בתנור ונחשבת כשלימה.

יכין נרות גדולים שידלקו עד לאחר הסעודה.

בגד לבן: נוהגין ללבוש בגד לבן שהוא דרך חירות, ועוד שלא יזוח דעתו עליו, עוד כתבו שבגדי ת"ח כמלאכי השרת דהיינו בגדי לבן [עי' שבת קמ"ה:]: [ועי' ט"ז סי' תע"ב סק"ג].

מצוה לחלק לתינוקות קליות ואגוזים כדי שלא יישנו וישאלו, והוא מדינא דגמרא פסחים ק"ט. ושו"ע סימן תע"ב סעיף ט"ז.

ארבע כוסות: יש ליקח יין המשכר ויין אדום, אבל אין זה לעיכובא, ומי שהיין גורם לו כאב ראש יכול ליקח מיין ענבים ויש לערב מעט יין חזק בתוכו, איתא בספה"ק שמצות ד' כוסות מציל האדם מד' מיתות בי"ד [עי' כף החיים תע"ג סקע"ג], וחיוב ארבע כוסות הוא לנשים כמו אנשים, וכן מחנכים קטנים בזה.

ונוהגין למזוג הכוס ע"י אחר, ויש לזוהר שאשה נדה לא תמזוג הכוס לבעלה.

שיעור הכוס הוא רביעית, י"א שהוא 86 גרם [כמנין כוס], וי"א שהוא 150 גרם [כמנין כוס הגון], החפץ חיים ס"ל שהוא 119 מ"ל, דהיינו 4 פל. אונס.

כהלכות הפסח

לכתחילה יש לשתות כל הכוס ובבת אחת, ובדיעבד די ברוב כוס, ואם יש בו שיעור מצומצם צריך לדקדק לשתות כולו.

יש נוהגין שרק בעה"ב מקדש, ויש נוהגים שכל המסובין אומרים ביחד, והטעם דהוי ענין של פרסומי ניסא ובמילתא דחביבא תרי קלא משתמע. ביקנה"ז לא תאמר ברכת הברלה אלא תשמע כיון שיש ספק אם חייבת בהברלה וממילא אולי הוי הפסק.

בשלה"ק איתא שישתדל למנוע משיחה בטילה מקידוש עד סוף הלל.

ורחץ, יש שני טעמים או משום היכר או משום כל שטיבולו במשקה חייב ברחיצה, ונפק"מ אי כל המסובין ירחצו או רק בעה"ב, ועוד נפק"מ אם צריך ליגע בהמשקה או לא.

כרפס, כדי שיהיה היכר לתינוקות שאין הדרך לאכול ירקות קודם הסעודה, וי"א שהוא זכר לעבודת פרך [כרפס הוא ס' פרך, או זכר לכתנות פסים, ונפק"מ אי צריך הסיבה או לא, ומנהג עולם שלא להסב, וצריך ליקח פחות מכשיעור ויפטור את המרור.

יחץ, משום לחם עוני, דרכו של עני בפרוסה, י"א שהוא דאורייתא, ולא יחתוך בסכין משום לא תניף עליהם ברזל, ומטמינים אותו כדי שישאלו התינוקות ויחטפו אותו, ועוד טעם שלא יקבל טומאה ויהיה לו שמירה יתירה זכר לק"פ.

מגיד, יש ג' חילוקים בין סיפור יצ"מ כל השנה לליל הסדר, א' צ"ל דרך שאלה ותשובה, ב' מתחיל בגנות ומסיים בשבח, ג' טעם המצוה, והעיקר שהאב יספר לבנו ולבתו, ובשלה"ק מבואר שהאמירה יש לה כח לפעול אפילו עבור קמני קמנים, עד כדי כך שאפילו מיניקות יביאו ילדיהם לשמוע הסיפור, ויאמר בהתלהבות.

כזית מצה: הוא המצוה היחידי שיש לנו של איכלה בוחמ"ו, למוציא יגביה כל הג' מצות ולמצה רק העליונה והאמצעי, ואח"כ יקח כזית מן העליונה וכזית מן היחץ, ויש לאכול בתוך כדא"פ דהיינו לכתחילה 2 מינוטין ובדיעבד 9-4 מינוטין.

לבני הבית יקח קודם רחצה כ"א מצה כשיעור, ואחר ברכתו יתן להם כזית מן המצות של מצוה, ובכה"ג לא יהיה הפסק גדול כ"ב.

מדור, יש לזוהר מאוד בבדיקת החסא, ובזינוני אפשר ליקח עלים שהם גידולי קרקע ואין להם שאלה של תולעים.

שולחן עורך, צריך לזוהר מאכילה גסה, כדי שיאכל הכזית אפיקומן לתיאבון, ובנציב איתא שלכן מפסיקין ההלל בסעודה להורות שגם הסעודה הוא הלל והודאה להשי"ת. אין אוכלין צלי בליל פסח, וכן צלי קדר אפילו לאחר שנתבשל במים אין אוכלין, ויש מחמירין אפילו ע"י טיגון.

צפון, יש להקפיד לאכולה מצה קודם חצות, וי"א דמועיל תנאי.

הלל, אין להפסיק באמירת הלל, ויאמר בשמחה ובהתלהבות, וגם הנשים מצוות בכך.

בשו"ת מן השמים סימן ע' כ' דמצות חמץ ומצה הוא מצוה ראשונה שנצטוו בו ישראל וקיבלו עליהם באהבה והחמירו בכלליה ובפרטיה, וכל המאריך בדיקדוקיהם מאריכין לו ימיו ושנותיו, ובתפא"ש איתא חמץ בפסח במשהו דהיינו במה שהוא לפי מדרגת האדם וקדושתו כן הוא מוקדק בעניני חו"מ, וע"ע במשך חכמה פרשת בא עה"פ ואתם לא תצאו איש דלכן החמירו התורה ורכנן בהרכה גדרים וסייגים, שבזכות שמירת גדרים וסייגים נגאלו אבותינו במצרים עיי"ש.

כהלכות הפסח

ובענין המנהג שאין אוכלים אצל אחרים, מקורו בורע קודש בדרוש אחרון של פסח, ובצמח דוד לפסח, ובהגדה אמרי קודש [דף קנ"ט] הביא בשם הגה"ק מהר"א מבעלזא רמז למנהג זו דבפרשת ראה בחג השבועות כ' ושמחת לפני ה"א אתה ובנך ובתך ועבדך ואמתך והלוי אשר בשעריך, וכן בחג הסוכות כ' ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך, אבל בפסח לא הזכיר כן, וכן הובא מנהג זה בספר מועד לכל חי להגר"ח פלאגי סי' ב' אות י"ז.

כהלכות הפסח